

Stichting Openbaar Onderwijs Oost Groningen

SOOOG

magazine

Kalm als een stewardess: het pedagogisch fundament
Seksuele voorlichting
Het belang van gegevensbescherming
Hoe krijg je je kind aan het lezen?

Kinderen ontbijten met de burgemeester in het gemeentehuis

Kinderen van Kindcentrum de Tweemaster togen dinsdag 10 oktober naar het gemeentehuis in Winschoten voor het Burgemeestersontbijt. Samen met burgemeester Cora-Yfke Sikkema ontbeten de kinderen in de oude raadzaal.

Tijdens het Burgemeestersontbijt kunnen kinderen in gesprek gaan met de burgemeester over het belang van een gezond ontbijt. Voor de burgemeester is het een kans om te luisteren naar hun behoeften en ideeën.

Gratis voorschoolse opvang én ontbijt bij Kindcentrum Hendrik Wester

Nog meer ontbijtnieuws: Kindcentrum Hendrik Wester in Oude Pekela biedt kinderen elke ochtend een gratis schoolontbijt aan. Alle kinderen kunnen om 08.00 uur aanschuiven.

Het schoolontbijt wordt mogelijk gemaakt door het Jeugdeducatiefonds. Elke week worden de boodschappen bezorgd door de lokale Jumbo uit Oude Pekela. Kinderen kunnen vanaf 07.45 uur op school komen. Deze voorschoolse opvang is gratis, inclusief een gezond schoolontbijt.

INHOUD

SOOOG Nieuws	2
Voorwoord	3
Kalm als een stewardess	4
Wat je nodig hebt om écht in verbinding te zijn met een kind? De focus van een soldaat en de kalmte van een stewardess.	
Hoe krijg je kinderen aan het lezen?	8
Over 'De effectieve leesles' en hoe je kinderen thuis aan het lezen krijgt.	
Seksuele voorlichting op het speciaal onderwijs	10
Seksuele voorlichting. Een uiterst serieus en belangrijk onderwerp dat op vso de Meentschool en sbo Delta zo voortvarend wordt opgepakt, dat zelfs andere scholen er een voorbeeld aan nemen.	
Het belang van gegevensbescherming	14
Ferenc Jacobs helpt SOOOG als Functionaris Gegevensbescherming bij het beschermen van de persoonsgegevens van leerlingen en ouders.	
Boekbespreking	18
3000 jaar denkers over onderwijs.	
Heerlijk (voor)lezen	20

COLOFON

Redactie Saffira Rijkee.

Fotografie Jolien Norder, Saffira Rijkee, Condor, Gottmer, Lemniscaat, Leopold, Nieuwezijds B.V. Uitgeverij, Querido, Uitgeverij C. De Vries-Brouwers, Uitgeverij Snor

Vormgeving Puntgaaf Reclame & Vormgeving.

Aan dit SOOOG Magazine werkten mee:

Carmen Sijsling, Ina Gils, Jaap Hansen, Janny Reitsma, Jessica Greven, Laureen Dijks, Wilbert van der Splinter.

Druk Afeer Winschoten.

SOOOG Magazine verschijnt twee keer per jaar en is een uitgave van Stichting Openbaar Onderwijs Oost Groningen.

Op de achterkant: foto door Jolien Norder.

Stichting
Openbaar Onderwijs
Oost Groningen (SOOOG)
Oldambt - Pekela - Westerwolde
Huningaweg 8
9682 PB Oostwold
Telefoon: 0597-453980
Mail: info@sooog.nl
www.sooog.nl

Opgroeien doe je maar één keer

Opgroeien vraagt in deze snel veranderende wereld zowel thuis als op het kindcentrum om een sterke en stabiele pedagogische basis. Een basis waarop kinderen, ouders en professionals kunnen bouwen en waardoor kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Binnen SOOOG bouwen we aan een zo sterk mogelijk pedagogisch fundament, zoals u in dit SOOOG Magazine kunt lezen. Opgroeien doe je tenslotte maar één keer, zoals wijlen Jeannette Doornenbal in haar boek zo treffend optekende. Ik wil u een passage niet onthouden.

'De gezinsomstandigheden waaronder kinderen van nu opgroeien, zijn veranderd. Door de toename van het aantal buitenshuis werkende moeders zitten kinderen vaker op de kinderopvang en buitenschoolse opvang. (...) De dag van kinderen is versnipperd en ouders moeten heel wat organiseren om voor goede opvang en vrijetijdsbesteding van hun kinderen te zorgen. Door het wegvallen van vertrouwde sociale netwerken, is er minder vanzelfsprekende sociale steun en zijn gezinnen meer op zichzelf aangewezen. Bovendien groeien steeds meer kinderen op in een eenouder of samengesteld gezin.

(...) Kinderen van nu moeten kennis vergaren, mediawijs worden, zich een gezonde leefstijl eigen maken, emotioneel stabiel zijn, sociaal wellevend, het beste uit zichzelf halen, een democratisch burger worden. Deze veranderingen hebben gevolgen voor de eisen die er aan kinderen en dus aan opvoeding, opvang en onderwijs worden gesteld. Wij kunnen niet alles bij het oude laten en wachten tot de ijsberg is gesmolten.' (Uit het boek *Opgroeien doe je maar één keer.*)

Waarvan akte.

We wensen u veel leesplezier!

Janny Reitsma
Jaap Hansen

Weten wat je
moet doen,
als je niet weet
wat je moet doen

*‘Waar we vanaf
moeten is het idee
dat we problemen
moeten oplossen’*

Kalm als een stewardess: Masterclass pedagogisch fundament

Wat je nodig hebt om écht in verbinding te zijn met een kind? De focus van een soldaat en de kalmte van een stewardess. En: stop met het oplossen van problemen, zorg dat ieder kind zich gezien voelt en geef je dilemma terug aan de klas.

Dat is wat Marcel van Herpen SOOOG medewerkers op 24 januari meegaf tijdens zijn 'Masterclass Pedagogisch Fundament', waarin hij leerkrachten leerde 'wat ze moeten doen als ze niet weten wat ze moeten doen'. Spoiler alert: het heeft alles te maken met je intuïtie.

Marcel van Herpen, pedagoog, spreker en 'bovenal onderwijzer', maakte tijdens zijn reizen over de wereld onderwijs in al zijn vormen mee, van op luxe Scandinavische voorscholen tot in sloppenwijken en werkend met jeugd delinquenten. Wat hem opviel? Hoe een kind aan de andere kant van de wereld, op een vuilnisbelt in een sloppenwijk, blij kan zijn, terwijl in landen als Nederland de demotivatie onder kinderen groeit en groeit en inmiddels '1 op de 6 pubers met suïcidale gedachten rondloopt'.

Marcel: "Mijn moeder van 82 kreeg vroeger klappen in de klas. Als ze daar thuis over vertelde kreeg ze nog een klap. Tegenwoordig heb je als leerkracht best een aardige carrière als je zelf geen klappen hebt gehad. In korte tijd is er veel veranderd".

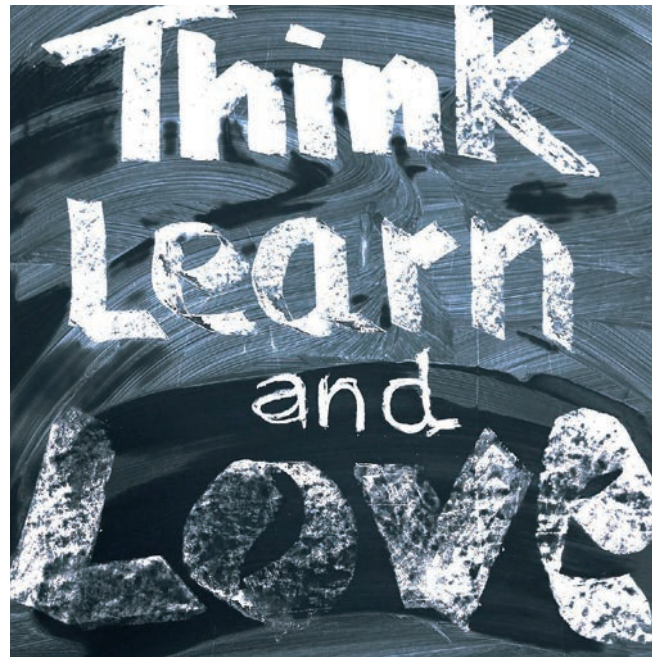
De oorzaak? Marcel: "Het pedagogisch fundament, het allerbelangrijkste in onderwijs en opvoeding: het kind kennen en kennis hebben van de ontwikkelingsstadia van kinderen, is verdwenen". Veel kinderen worden nooit 'echt gezien' en dat is juist wat elk kind hard nodig heeft.

FAMILIE

In 200 jaar onderwijs hebben we altijd hetzelfde gedaan, stelt Marcel. We hebben een 'didactisch kind' bedacht, en daar zit een kind of boven, of onder. Zoiets doen we nergens anders dan in het onderwijs en we stellen het nooit ter discussie. In de klas ga je

door met degene die naar verwachting reageert, ieder ander gaat eruit. "Dat kan thuis bijvoorbeeld niet. Binnen gezinnen wordt ook regelmatig anders gereageerd dan verwacht of gewenst, maar je gaat met elkaar door en hebt iets voor elkaar over."

Dat zou het doel moeten zijn op school, zegt Marcel. Een klas moet als een familie zijn. "Je moet de strategie van je intuïtie gebruiken, de strategie die je als vanzelf inzet in situaties waarin alles 'lekker' gaat. Met je vingers knippen en de klas is stil. Een knipoog waardoor een kind weet dat hij gezien is. Diezelfde strategie moet je ook inzetten als het niet zo lekker gaat."

STEWARDESS

Je moet je bewust zijn van je gewoonten, van je 'eigen biografie' en ego, zegt Marcel en vooral van hoe je reageert in een onverwachte situatie. In die gevallen zouden we een voorbeeld moeten nemen aan brandweermannen en soldaten: zij zijn altijd voorbereid op onverwachte situaties, hebben geen idee wat er gaat gebeuren, maar werken altijd volgens protocol. En de kalmte van een stewardess komt ook goed van pas. Marcel: "Als ik in een vliegtuig zit en de bagagerekken boven me beginnen te

Waar je mee
VERBONDEN
bent,
BESCHADIG
JE NIET

Uit: *Ik, de Leraar*
©marcelvanherpen

rammelen, dan raakt de stewardess niet in paniek. Ze zegt: 'Koffie? Thee? Suiker? Melk?' Dat geeft een veilig gevoel. Als jij als leerkracht voor de klas staat en niet weet wat je moet doen, dan voelt dat onveilig voor een kind. Het zal proberen de boel over te nemen terwijl het daar niet toe in staat is en dat noemen wij een gedragsprobleem. Dat is het niet."

Leerkrachten uit het publiek noemen op Marcells uitnodiging voorbeeldsituaties waarin ze zich onmachtig voelen in de klas. Een kind wil: '...niet aan het werk gaan, gaat gillen als hij zijn zin niet krijgt, laat zijn broek zakken, maakt rare gebaren, zegt juist geen woord, scheldt de leerkracht uit...' Kort gezegd komt het er volgens Marcel in iedere lastige situatie op neer dat een kind niet stopt of niet start als jij dat wilt. Twee pedagogische wetmatigheden die helpen:

1. Gedrag is geen probleem: het is hoe iemand zich uitdrukt en dat is afhankelijk van hoe iemand is 'ingedrukt'. Marcel: "Gedrag is een expressie van een impressie".
2. Het gedrag gaat niet over jou. "Als je dat beseft ben je weer die rustige stewardess en voelt het kind zich veilig bij jou."

DILEMMA

Waar we vanaf moeten, zegt Marcel, is het idee dat we problemen moeten oplossen. Een kind dat niet luistert wordt de klas uitgestuurd, want, denkt de leerkracht: ik heb nog 23 kinderen, die ook aandacht verdienen. Kind eruit, probleem opgelost. Marcel: "Maar je hebt direct een aantal nieuwe problemen, die je werkdruk nog hoger maken. Dat kind loopt op de gang, je weet niet waarom hij doet wat hij doet én de relatie tussen jou en het kind is niet beter".

Wie met kinderen werkt heeft volgens Marcel geen problemen, maar dilemma's. "Jij wilt lesgeven én ieder kind de aandacht geven die het nodig heeft. Geef je dilemma daarom terug aan de kinderen en vraag wat zij denken dat je moet doen. Waarschijnlijk zeggen ze: stuur hem eruit, of geef hem alle aandacht. Want dat is hoe we het al 200 jaar met elkaar doen, dat weten kinderen ook. Maar jij, als rustige stewardess, zegt dan: 'Nee, ik stuur hem er niet uit, want dan wordt onze relatie slechter en dat wil ik niet. Het kind hoort - waarschijnlijk voor het eerst - dat jij het beste met hem voor hebt. Je krijgt contact van hart tot hart, van mens tot mens. Is dat soms moeilijk? Ja. Maar het is de strategie van je intuïtie en die draag je al bij je."

REPTIELENBREIN

Dus, in een onvoorspelbare situatie: leg je dilemma terug. En in een voorspelbare situatie? Een kind dat een ander kind altijd een duw geeft net als jij je omdraait naar het digibord? Marcel: "Nét voor het

kind de duw wil geven, vraag je het dat niet te doen. Die gewoonte, steeds die duw geven, is een reflex uit het reptielenbrein. Voorspel je die gewoonte, dan moet het kind erover nadenken en wordt het hogere brein aangesproken. Zo leert het kind dat het iets te kiezen heeft."

Eén valkuil: al bij lichte emotie nemen je hersenen het liefst de kortste route, ze doen de dingen het liefst zoals je ze altijd hebt gedaan. Marcel: "In een onvoorspelbare situatie hebben je hersenen de neiging niet te doen wat je net geleerd hebt. Doe je dat bewust wel, dan kom je bijna altijd weer in je intuïtie en in de kalmte van de stewardess. Doe dat twee weken, en kijk wat er gebeurt op je school."

PEDAGOGISCH FUNDAMENT

Het pedagogisch fundament is een van de speerpunten in het nieuwe strategische beleid van SOOOG. Alle medewerkers volgen na de masterclass een traject bij het Centrum Pedagogisch Contact van Marcel van Herpen, waarin ze 'leren wat ze moeten doen als ze niet weten wat ze moeten doen' en hoe ze ieder kind kunnen zien, horen, kennen en begrijpen'.

Marcel van Herpen

Marcel van Herpen gaf zo'n 2.000 lezingen, masterclasses en begeleidingstrajecten voor scholen, besturen, samenwerkingsverbanden, sportclubs en gemeentes. Hij stond aan de wieg van de eerste school voor Ervarings-Gericht Onderwijs in Nederland, was mede-oprichter van het Expertisecentrum Duurzaam Opvoeden en Ontwikkelen, het Expertisecentrum ErvaringsGericht Onderwijs Nederland en de Stichting E.G.O Antillen. Hij schreef onder meer de boeken *Ik, de leraar*, *Wij, de leraar*, *Wij zijn leiders* en *Duurzaam opvoeden en ontwikkelen* en maakte de podcasts 'Het mysterie van de goede leraar' en samen met Peter Heerschop 'Onderwijs Vandaag'.

'Maak er een feestje van'

De effectieve leesles (en hoe je je kind thuis aan het lezen krijgt)

SOOOG medewerkers bekeken onlangs in Cultuurcentrum De Klinker in Winschoten de inspirerende film De effectieve leesles van de Alan Turingschool in Amsterdam.

Steeds meer Nederlandse leerlingen hebben moeite met begrijpend lezen, zo blijkt uit onderzoek. De Alan Turingschool in Amsterdam gooide het roer om en ontwikkelde eigen leesonderwijs. Begrijpend lezen is op deze school geen los vak, maar geïntegreerd binnen het thematisch onderwijs. Er zijn geen lesboeken begrijpend lezen: in plaats daarvan wordt op thema gelezen uit teksten en boeken die samenhangen met de andere lessen op school, zoals geschiedenis, aardrijkskunde of biologie. In veel andere landen wordt dit ook zo gedaan.

Een van de strategische doelen van SOOOG voor de komende vier jaren is het versterken van het vakmanschap van de leerkracht, vertelt Mischa Stolk, directeur van Kindcentrum Westerschool en kindcentrum Oosterschool. "Het leek ons vanuit de werkgroep strategisch beleid daarom mooi om de film over De effectieve leesles aan alle collega's te laten zien. We hebben de Klinker afgehuurd, een leerkracht van de Alan Turingschool kwam de film laten zien en daarna was er uitgebreid tijd om de film na te bespreken en vragen te stellen. Het was een mooie aanzet om te komen tot beter leesonderwijs."

Na de film kreeg iedereen twee boeken uitgereikt: *Technisch lezen in een doorlopende lijn* en *Begrijpend lezen in een doorlopende lijn*. Op schoolniveau wordt verder besproken hoe het leesonderwijs aangepakt zou kunnen worden, zegt Mischa. "Iedere school maakt daarin zijn eigen keuzes. Olga Leeuwerik van obs Futura en ik hebben een vragenlijst over de film naar directeurs en IB'ers gestuurd zodat we een analyse kunnen maken van de wensen die leven. We hebben al een Professionele Leergemeenschap (PLG) rekenen en we gaan onderzoeken of een PLG taal-lezen wenselijk zou zijn."

THUIS LEZEN

Op school wordt lezen van alle kanten gestimuleerd, maar wat nou als je je kinderen thuis ook eens met een boek in plaats van een scherm in hun handen wilt zien? Een aantal tips:

- > Lees je kind van jongs af aan voor en blijf ook oudere kinderen zo lang mogelijk voorlezen. Het vergroot hun woordenschat, ook als ze al wat ouder zijn en dat bevordert weer hun leesplezier. Bovendien is het gezellig: een vast moment samen.
- > Geef het goede voorbeeld en lees zelf regelmatig een boek. Zien lezen doet lezen.
- > Lees op het juiste niveau.
- > Laat je kind zelf zijn boeken kiezen: stripboeken en tijdschriften zijn ook goed, lezen is lezen!
- > Laat je kind aan jou voorlezen.
- > Of lees samen: om de beurt een zin, (lieft inclusief gekke accenten en stemmetjes), of elk in je eigen boek, gezellig tegen elkaar aan op de bank.
- > Laat je kind lezen op een e-reader: het is een scherm (jippie!) én ze raken niet moedeloos van hoe dik een boek is, want dat zie je niet op zo'n ding.
- > Luisteren naar een luisterboek kan ook.
- > Lees op een vast moment, bijvoorbeeld elke dag voor het slapen gaan.
- > Maak er een feestje van. Op gezette tijden samen naar de bieb en daarna met z'n allen met wat lekkers de nieuwe vondsten induiken.

*'Je leert van een afstand
naar situaties te kijken'*

Relationele en seksuele vorming op sbo Delta en (v)so de Meentschool

Voor een gezonde ontwikkeling van alle leerlingen (4 tot en met 18-19 jaar) is het belangrijk om op een structurele wijze aandacht te besteden aan relaties en seksualiteit. Een uiterst serieus en belangrijk onderwerp dat aan haast alles wat je kunt bedenken raakt en dat door (v)so de Meentschool en sbo Delta zo voortvarend wordt opgepakt, dat zelfs andere scholen er een voorbeeld aan nemen.

Kina de Haan (intern begeleider) en Sylvie Gaal (leerkracht) vertellen er enthousiast over. Sinds dit schooljaar werken beide scholen samen binnen het thema relaties en seksualiteit. Om dit op structurele wijze te kunnen aanbieden moest met elkaar eerst een basis worden gelegd bij collega's, zegt Kina. "Die basis is er nu en collega's gaan professioneler om met alles wat met relaties en seksualiteit te maken heeft."

"Voor die tijd deed iedereen af en toe wel iets aan relaties en seksualiteit, bijvoorbeeld tijdens de Week van de Lentekriebels, met behulp van de Rutgers Stichting. Maar er zat geen lijn in." Dat gaf wel eens een naar gevoel, zeker als er dingen speelden op seksueel gebied.

Via het CSM (Centrum Seksualiteit MEE Noord, zie kader) volgden de leerkrachten van de Meentschool in 2019, een tweedaagse opleiding en leerden ze 'Het Sensoa Vlaggensysteem' (zie kader) gebruiken. Vorig schooljaar werden ook de leerkrachten van sbo Delta geschoold in het vlaggensysteem. In deze methodiek kun je aan de hand van verschillende gekleurde vlaggen bepalen of je actie moet ondernemen of niet. Sylvie: "Dat zorgt ervoor dat je van een afstand naar een situatie leert kijken. Om zonder emotie te zien: gaat dit een grens over of hoort het bij de normale ontwikkeling? Het vlaggensysteem is eigenlijk een soort intervisie op seksueel gedrag van kinderen en jongeren. Bij twijfel kunnen we altijd contact opnemen met het CSM zelf. Ook ouders worden hierbij betrokken."

HOE WORDT DIT STRUCTUREEL AAN GROEPEN AANGEBODEN?

Sylvie: "We zijn naar Amsterdam geweest om mee te kijken op de Van Koetsveldschool (speciaal onderwijs), die voor het predicaat 'Relaties en Seksualiteit' excellent heeft gekregen. Daar werken ze met de methode *Kriebels in je buik so*." We zijn geïnspireerd geraakt door het structureel aanbieden van de verschillende thema's en hun uitgebreide boekenkast. Van hieruit zijn we zelf aan de slag gegaan."

Kina: „Wij zijn erg tevreden over de methodes *Kriebels in je buik* (voor het speciaal (basis)onderwijs, (zie kader, red.), en *Lang leve de Liefde* (voor het voortgezet speciaal onderwijs) die we sinds begin 2020 gebruiken. We zijn de methode *Lang leve de*

Liefde vso gaan gebruiken omdat *Kriebels in je buik* so niet voor de hele periode in het vso voldoende was. Voor *Lang leve de Liefde* heeft de GGD een voorlichting gegeven, bij ons op school.

WAT IS HET VERSCHIL NU ER EEN DUIDELIJKE LEERLIJN (ZIE KADER) EN EEN METHODE IS WAAR STRUCTUREEL MEE WORDT GEWERKT, IN ALLE GROEPEN?

Verdeeld over het schooljaar komen 4 thema's in alle groepen aan bod en voor het vso is er een extra thema:

1. Relationele vorming
2. Lichamelijke ontwikkeling en lichaamsbeeld
3. (Online) seksueel gedrag en seksuele diversiteit
4. Voortplanting
5. Veilige seks (dit thema is alleen voor het vso)

Kina: "We beginnen laagdrempelig in het so/sbo. Starten aan het begin van het schooljaar met het eerste thema, daarna thema twee, gevolgd door thema drie en vier, maar in elke groep starten we met de eerste twee thema's. Om een start, een basis en een veilige omgeving te bieden. Elk jaar opnieuw. Op deze manier proberen we te zorgen voor een gezonde ontwikkeling door aandacht te besteden aan relaties en seksualiteit".

Het digitale programma van *Kriebels in je buik* omvat de eerste 4 thema's en is op ieder niveau aan te passen. Bij kleuters gaat het thema voortplanting bijvoorbeeld over de juf die een baby in haar buik heeft, en over de lente, wanneer babydiertjes geboren worden. In hogere groepen worden sommige onderwerpen bewust met jongens apart en meisjes apart besproken, sommige juist met de hele groep en weer andere op leeftijd vanwege de ontwikkelingsfase waarin kinderen zich bevinden.

In elke groep staat een themakist die per periode met bij het thema passende spullen wordt gevuld. Die spullen komen uit een kast op de gang met onder andere boeken, spelletjes, puzzels, levens-echte babypoppen en een anticonceptiekoffer. Slechts vier personen hebben een sleutel van de kast.

Eigenlijk zouden alle basisscholen voldoende aandacht moeten besteden aan relaties en seksualiteit, vindt

Kina: "Ik heb 25 jaar in het regulier basisonderwijs gewerkt en de methode "*Kriebels in je buik so*" zou ik daar zo kunnen inzetten. Relaties en seksualiteit verlopen bij onze leerlingen hetzelfde als bij leerlingen zonder een beperking. Hun lichaam ontwikkelt zich ook, zij krijgen ook fijne gevoelens." Sylvie: "Het verschil in sociaal-emotionele ontwikkeling maakt het op onze school en beetje anders. Een kind kan een sociaal-emotionele leeftijd van vier hebben maar wel een 16-jarig lichaam. Dat maakt het wat lastiger."

In februari organiseren beide scholen een ouderavond over relaties en seksualiteit, zodat ouders weten wat hun kind krijgt aangeboden. Vooral vanuit het vso, maar ook steeds meer vanuit het so/sbo, komen regelmatig vragen over relaties en seksualiteit, zegt Kina. "En ook met ouders voeren we daarover soms héél andere gesprekken dan voor we met deze methodes werkten."

Het enthousiasme over de methodes en manier van werken gaat rond: andere scholen komen kijken om zich te laten inspireren. Kina: "Laatst hadden we een school uit het midden van het land op bezoek,

samen met de GGD. Vso De Wingerd heeft contact met ons gezocht en voor de kerstvakantie kwam een school uit Sneek een kijkje nemen.”

Zorgen over of thema's soms te veel zijn voor leerlingen of te lastig, werden onlangs weggenomen door de GGD. *Kriebels in je buik so* bouwt heel langzaam op, en, werd gezegd: leerlingen pikken op wat ze op dat moment nodig hebben. Bovendien is een belangrijk thema: grenzen aangeven. 'Wat vind ik fijn en wat vind ik niet fijn.' Dat dat doordringt merkte Kina laatst tijdens een les relaties en seksualiteit. 'Juf, nou is het wel genoeg hè', zei een leerling. "Het was goed dat de hij dat zei, hij gaf zijn grens aan. Tegelijk was het een signaal."

Want zorgwekkende signalen zijn er natuurlijk ook. Als bekend is dat een kind nare ervaringen heeft wordt daar in de les rekening mee gehouden, zegt Kina. Van tevoren wordt besproken waar de les over zal gaan en de leerling mag aangeven wat hij of zij daarvan vindt en of het goed is. Het maakt aandacht voor relaties en seksualiteit juist zo belangrijk voor Kina. "Mijn collega's en ik weten dat we niet iedereen voldoende ten aanzien van relaties en seksualiteit kunnen meegeven, maar we hopen dat we zoveel mogelijk leerlingen kunnen behoeden voor een nare ervaring."

CSM (Centrum Seksualiteit MEE NOORD)

Centrum Seksualiteit MEE Noord (CSM) is onafhankelijk, laagdrempelig en toegankelijk. CSM biedt informatie, advies, training en begeleiding rond seksualiteit aan mensen met een beperking en hun netwerk.

Het Sensoa Vlaggensysteem

Het Sensoa Vlaggensysteem is een in Vlaanderen ontwikkelde methodiek om seksueel gedrag in te schatten en gepast te reageren. Aan de hand van 6 criteria kun je seksueel gedrag indelen in 4 categorieën, van oké naar helemaal niet oké. Ze zijn aangeduid met verschillende kleuren vlaggen. Bij elke vlag krijg je een aangepaste reactie voorgesteld. Het Sensoa Vlaggensysteem bekijkt seksuele situaties vanuit twee basisprincipes: de seksuele ontwikkeling en seksuele integriteit.

Kriebels in je buik SO

Kriebels in je buik SO is een digitale lesmethode relationele en seksuele vorming. Met de methode kun je lessen seksuele en relationele vorming in het speciaal onderwijs geven. De methode sluit aan bij de leerlijn seksuele vorming voor het SO ZML (CED -Groep en Rutgers).

Leerlijnen

"We gebruiken de leerlijn van CED-Groep, Rutgers. Een leerlijn is een handreiking voor scholen om onderwijs op een doelgerichte en gefaseerde manier aan te bieden."

*‘Op de gegevens van
leerlingen en ouders
moet je zuinig zijn’*

Gegevensbescherming

Hoe doet SOOOG dat en waarom is het zo belangrijk?

Ferenc Jacobs is Functionaris Gegevensbescherming (FG) binnen SOOOG. Kort gezegd helpt hij SOOOG bij het beschermen van de persoonsgegevens van leerlingen en ouders. Belangrijk, want het moet volgens de AVG (de Algemene verordening gegevensbescherming). En dat is niet voor niks.

Ferenc vergelijkt het met roken in school. “Ik ben nog net van de generatie waarin het gewoon was dat er in de lerarenkamer gerookt werd. Je moest eerst door de blauwe walm in het halletje, voor je bij je klas was. Als ik dat aan mijn kinderen vertel zeggen ze: ‘wat is dat voor stoms’. Toen roken in school werd afgeschaft was het geklaag niet van de lucht, maar nu vinden we het heel normaal dat het niet mag. Dat is met de bescherming van persoonsgegevens net zo: voorheen was het ook al geen goed idee dat die overal slingerden. Met de AVG is het beter geregeld voor leerlingen.”

Ferenc Jacobs

Ferenc is een externe FG die samen met twee compagnons ongeveer 40 besturen in het noorden helpt bij het beschermen van persoonsgegevens. “Ik doe dat het liefst door actief met het bestuur mee te denken over waar we de prioriteit leggen en hoe we bepaalde punten kunnen verbeteren.”

DIGITAAL HEK

Dat we in een informatiemaatschappij leven weet iedereen, zegt Ferenc. “Vroeger zette je een hek om de school om mensen buiten te houden. Nu steeds meer digitaal gaat, ook het volgen van leerlingen, heb je ook een digitaal hek nodig. De AVG zegt dat je niet zomaar alles mag opschrijven over ouders en kinderen. Maar in de onderwijswet staan een heleboel dingen die je móet opschrijven in een leerlingdossier. De AVG zegt hoe je dat kunt doen en hoe je het veilig doet.”

Dat is belangrijk, want je wilt niet dat er slordig wordt omgegaan met gevoelige informatie in een leerlingdossier en dat de leerling daar last van krijgt. Omdat dingen in een dorp bekend worden bijvoorbeeld, of dat een leerling later op een opleiding geweigerd wordt omdat er toevallig niet zo voorzichtig met zijn gegevens is omgegaan. Ferenc: “Op de gegevens van leerlingen en ouders moet je zuinig zijn. Tegelijk kun je niet zeggen: we schrijven helemaal niks meer op. Maar het moet wel zo veilig en zorgvuldig mogelijk”.

Voor alle betrokkenen is Ferenc het aanspreekpunt als het gaat om privacywetgeving. “Ik kijk met school en ouders mee naar wat maximaal is toegestaan. Het is belangrijk dat leerlingen en ouders zoveel mogelijk de controle hebben over wat er met hun gegevens gebeurt. Ouders mogen volgens de AVG bijvoorbeeld altijd het dossier van hun kind inzien.”

*‘De AVG dwingt je
professioneler naar je
werk te kijken’*

Dat gaat wel volgens bepaalde regels. Het kan niet onmiddellijk: het moet schriftelijk worden aangevraagd en school heeft een maand de tijd om inzage te geven. Het kan zijn dat ouders het niet eens zijn met wat in het dossier staat, maar niet alles kan zomaar gewijzigd of verwijderd worden. De onderwijswet bepaalt dat bepaalde dingen in een dossier móeten staan. Als een kind eens gepest heeft bijvoorbeeld, dan is het verplicht dat te laten staan. Ferenc: "Als de AVG niet wordt nageleefd kan ik daar open en eerlijk over zijn.

Aan de andere kant is het niet zo dat de AVG bedoeld is om een conflict op te lossen. En het mag zeker geen middel zijn voor ouders om een school mee onder druk te zetten".

Dat vroeger weinig toezicht was op de omgang met persoonsgegevens betekent niet dat het toen beter was. Toen de AVG in 2018 werd ingevoerd kreeg de verordening bijna direct een niet al te beste reputatie: de nadruk lag vooral op wat niet meer kon en mocht. Onterecht, vindt Ferenc. "In de praktijk wordt het door leerkrachten nog wel eens ervaren als 'niks meer mogen'. Ze hebben het gevoel dat de AVG ze alleen maar beperkingen oplegt. Maar dat valt eigenlijk erg mee. Je moet goed onderbouwen waaróm je iets in een leerlingdossier zet. Als je dat kunt uitleggen kun je bepaalde dingen wel degelijk opschrijven. Je moet soms even nadenken of iets kwaad zou kunnen. De AVG dwingt je eigenlijk professioneler naar je werk te kijken. Dat hoeft niet vervelend te zijn. Het is gewoon wennen en het komt de zorg voor leerlingen ten goede."

WAT DOET EEN FUNCTIONARIS GEGEVENSBESCHERMING (FG)?

Een FG is sinds de invoer van de AVG in 2018 een verplichte rol binnen organisaties die op grote schaal persoonsgegevens verwerken. Een FG helpt het bestuur van organisaties te voldoen aan de privacy-wetgeving door advies te geven en toezicht te houden en is een aanspreekpunt voor alle betrokkenen (bestuur, medewerkers en ouders) bij vragen, opmerkingen of incidenten rondom privacy.

WAT ZIJN PERSOONSGEGEVENS?

Er zijn veel soorten persoonsgegevens. Naam, adres, telefoonnummer en foto. Het kan ook gaan om wat iemand op internet koopt, of iemand allergieën heeft of bepaalde gezondheidsproblemen. Persoonsgegevens die in een leerlingdossier staan kunnen gaan over bijvoorbeeld afwezigheid, gezondheid, ontwikkeling, gedrag, leerprestaties, verslagen van gesprekken met ouders en resultaten van eventueel psychologisch onderzoek.

A photograph of a female teacher with long dark hair, wearing a grey cardigan over a black top, leaning over a desk to assist a young student with dark curly hair. The student is wearing a white sweater. In the foreground, the back of another student's head wearing a blue shirt is visible. The background shows a green chalkboard and some colorful posters on the wall.

*'Een goede leraar moet
de regels kennen, een goede
leerling de uitzonderingen'*

Martin Henry Fischer, 1879 - 1962

Boekbespreking

3000 jaar denkers over onderwijs

Er zijn filosofische uitspraken over onderwijs die tot wel 3000 jaar teruggaan. In al die jaren blijken de ideeën over onderwijs niet eens zo gek veel veranderd. ‘Kinderen worden gevormd door wat de volwassene is en niet door wat hij zegt’, zei Carl Gustav Jung (1875 - 1961) bijvoorbeeld al.

3000 jaar denkers over onderwijs biedt een schat aan wijze uitspraken van denkers door de eeuwen heen, van Confucius tot Aristoteles, Nelson Mandela en Plato, over het nut en de betekenis van onderwijs.

‘Een traag groeiende boom kan ook de hoogste worden’

Jelle Jolles (1949)

Henk Sissing, onderwijsliefhebber en onderwijsorganisatieadviseur, verzamelde de uitspraken van meer dan 350 filosofen, pedagogen, leraren en onderwijskundigen van over de hele wereld. En die uitspraken hebben, hoe oud ook, nog steeds actuele waarde. Tegelijk zijn ze voer voor discussie voor zowel leraar, schoolleider als ouder en laten ze zien dat vragen over onderwijs tijdloos zijn. Dat is ook de conclusie van filosofen Erno Eskens en René Gude in hun voorwoord van het boek: er is eigenlijk niet zoveel veranderd.

‘Een leraar raakt aan de eeuwigheid, hij kan nooit zeggen waar zijn invloed ophoudt’

Henry Brooks Adams (1838 - 1918)

De filosofen delen de wereld in volgens het ‘agora-model’. Dat model stelt dat de wereld uit 4 ‘sferen’ bestaat: privé, privaat, publiek en politiek en uit vier ‘trainingsprogramma’s’: filosofie, religie, kunst en sport. Die indeling van de wereld verandert niet en daarom blijven de uitspraken in 3000 jaar denkers over onderwijs actueel.

Het boek is opgedeeld in zes thema's: onderwijs, leraren, leerlingen, leidinggevend, ouders en leren. Elk thema wordt ingeleid door een expert op dat gebied. Samensteller Henk Sissing hoopt dat je je als lezer bij elke uitspraak afvraagt: waarom?

‘Er is geen school zo goed als een goed nest en geen leraar zo goed als een deugdzame ouder’

Ghandi (1869 - 1948)

Een aanrader voor onderwijskundigen op alle niveaus om steeds opnieuw even op te pakken en door te bladeren.

3000 jaar denkers over onderwijs

Uitgeverij Boom (2015) - ISBN 9789089535047

Heerlijk (voor)lezen!

Zelf lezen en samen lezen is goed voor de ontwikkeling van kinderen. Hun woordenschat wordt groter, net als hun gevoel voor taal. Lezen prikkelt de fantasie en stimuleert sociaal-emotionele vaardigheden. Bovendien is samen lezen vooral erg gezellig. Ook oudere kinderen vinden het vaak nog erg leuk om voorgelezen te worden! SOOOG Magazine zet een paar niet te missen kinderboeken op een rij.

Over een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft

Werner Holzwarth

Illustraties: Wolf Erlbruch

Als de kleine mol op een dag zijn kop boven de grond steekt, gebeurt het: het is rond en bruin en ziet er een beetje uit als een worst en het komt precies op zijn kop terecht. Mol gaat op zoek naar de dader. Vanaf 3 jaar.

Uitgeverij C. De Vries-Brouwers

EAN 9789061745822

Maar HOE dan!?

Philippine van der Goes & Karin Middelburg

Illustraties: Agnes Loonstra

'Hoe worden baby's gemaakt?' en 'Hoe is het om verliefd te zijn?' Maar HOE dan!? helpt je om antwoord te geven op dit soort nieuwsgierige kindervragen.

Met onderwerpen als lichamelijke verschillen, diversiteit, verliefdheid, vrijen, zwangerschap en verschillende familiesamenstellingen.

Vol geinige weetjes, interactieve doe-tips en doordenkvragen.

Dr. Karin Middelburg is gynaecoloog. Philippine van der Goes is coach bij ziekte. Allebei moeder van jonge kinderen schreven ze wat ze zelf misten: een eerlijk en divers voorleesboek mét humor. Vanaf 5 jaar.

Gottmer

EAN 9789025776824

Neushoorns eten geen pannenkoeken

Anna Kemp

Illustraties: Sara Ogilvie

De ouders van Maartje hebben het altijd veel te druk. Ze luisteren nooit naar haar.

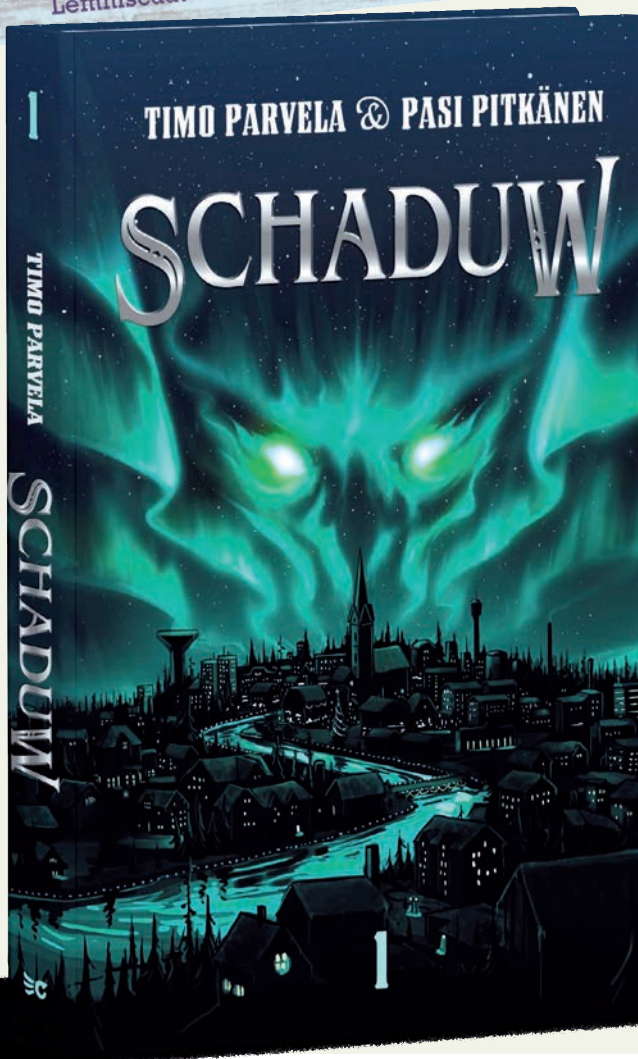
Als Maartje hun op een dag vertelt dat er een grote paarse neushoorn binnen is komen lopen die een grote hap van haar pannenkoek heeft genomen, besteden ze er nauwelijks aandacht aan. Er zit niks anders op voor Maartje dan zelf met de neushoorns te gaan praten.

Maar dan horen haar ouders dat er écht een grote paarse neushoorn uit de dierentuin is verdwenen...

Na *Honden doen niet aan ballet* vertellen Anna Kemp en Sara Ogilvie opnieuw een uitgelaten speels verhaal waarin het onmogelijke mogelijk blijkt. Vanaf 6 jaar.

Lemniscaat

EAN 9789047703952

Schaduw

Timo Parvela

Illustraties: Pasi Pitkänen

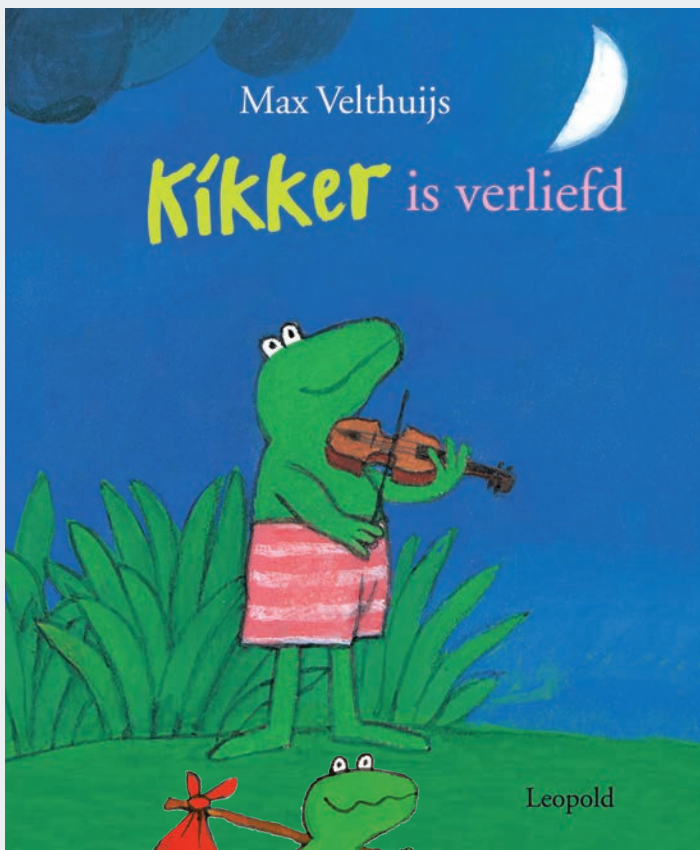
'Paul van Loon meets Tolkien in dit spannende en griezelige boek.'

De dertienjarige Pete Valo is wanhopig, want zijn allerbeste vriendin Sara is heel erg ziek. Hij hoopt op een wonder. Dan wordt Pete midden in de nacht wakker van een vreemde geur. Op zijn bed zit een mysterieuze elf die hem een voorstel doet: Sara kan weer beter worden, maar in ruil daarvoor moet Pete zijn schaduw opgeven. Pete aarzelt, maar gaat akkoord. Het duurt niet lang voordat hij zijn schaduw gruwelijk gaat missen...

Dit bloedstollende avontuur voert je door sneeuw en ijs, naar Lapland en het noorderlicht en langs gevaarlijke wezens die zich in het duister verschuilen. Het eerste deel in een nieuwe serie van Timo Parvela, met geweldige tekeningen van Pasi Pitkänen. Vanaf 12 jaar.

Condor

EAN 9789464530681

Kikker is verliefd

Max Velthuis

Kikker voelde zich vreemd. Hij moest lachen en huilen tegelijk. En zijn hart klopte van boem-boem, boem-boem. Varkentje dacht dat hij kou had gevat. Maar Haas wist wat er met Kikker aan de hand was. 'Je bent verliefd', zei hij. Vanaf 4 jaar.

Leopold
EAN 9789025870119

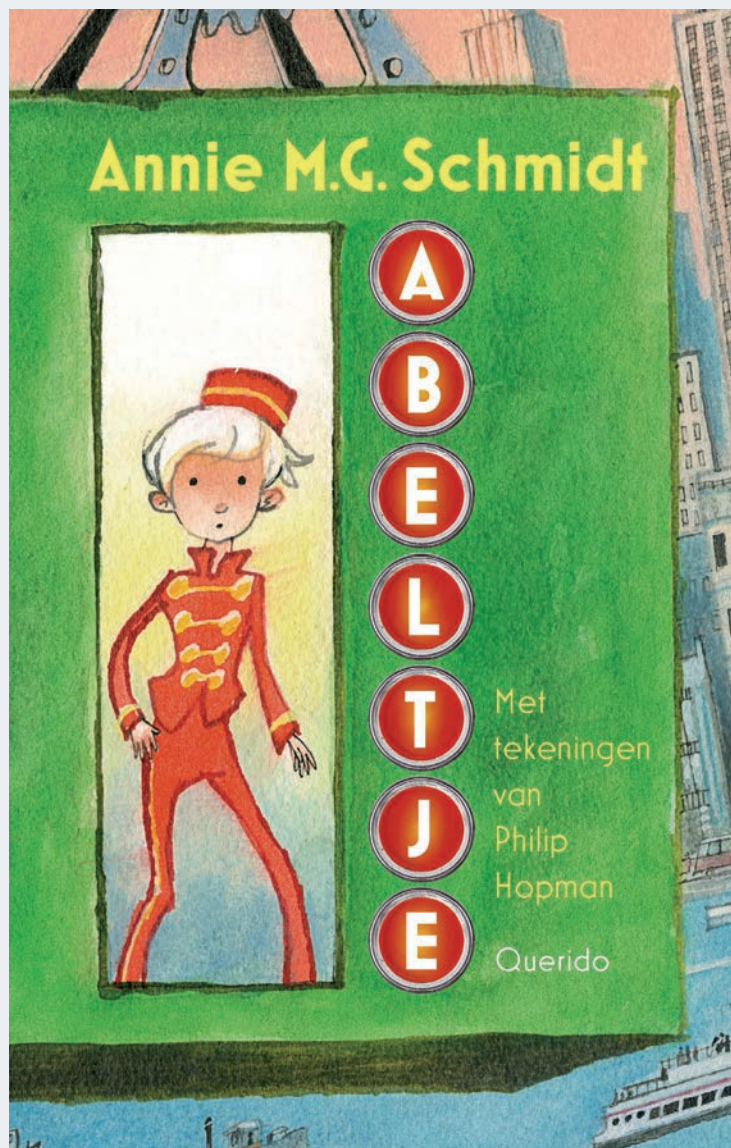
Abeltje

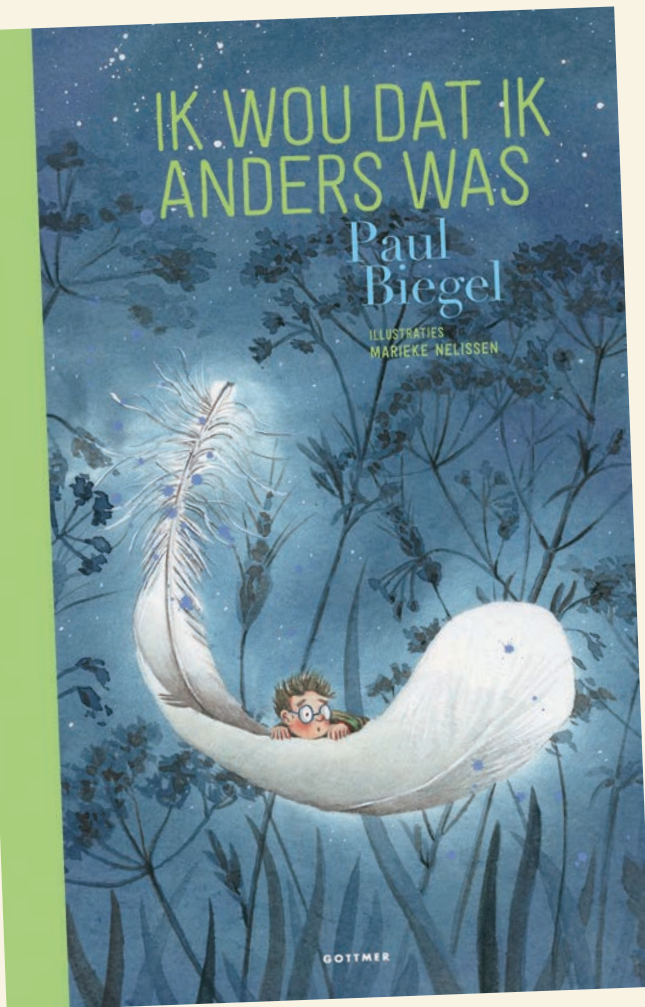
Annie M.G. Schmidt & The Tjong Khing

Illustraties: Philip Hopman

Abeltje gaat werken als liftjongen in het warehouse Knots. Hij weet heel goed dat hij niet op het geheimzinnige bovenste knopje van de lift mag drukken, maar hij is zo nieuwsgierig dat hij het meteen al op zijn eerste werkdag toch doet. 'Door de glazen deur zagen ze de eerste etage voorbijschieten, toen de tweede, toen de derde, toen de vierde... De lift minderde niet in vaart... Ze hoorden een licht gekraak... gerinkel van glas... Toen stonden ze daar alle vier in de lift door de glasdeur heen te kijken, vastgenageld van schrik. De lift vloog door de lucht!' Vanaf 7 jaar.

Querido
EAN 9789045119113

Ik wou dat ik anders was

Paul Biegel

Illustraties: Marieke Nelissen

Een gouden klassieker van meesterverteller Paul Biegel, vol natuur en avontuur - en nét iets eigenwijzer dan je misschien had verwacht.

Anders roept zo vaak dat hij anders wil zijn dat iedereen hem maar Anders is gaan noemen. Hij struikelt voortdurend over zijn eigen benen en leren kan hij al helemaal niet. Als hij op een dag na uren stampen de tafel van zeven nog niet uit zijn hoofd kent, vraagt hij een tovervrouw om raad. Zij weet de oplossing: de Grote Tovenaar kan hem helpen, maar dat doet hij niet zomaar! Anders moet eerst een moeilijke opdracht volbrengen - en die opdracht leidt tot de reis van Anders' leven... Vanaf 8 jaar.

Gottmer

EAN 9789025775148.

Rekenen voor je leven

Edward van de Vendel & Ionica Smeets

Illustraties: Floor de Goede

Hoe win je alle spelletjes? Is plassen onder de douche echt goed voor het milieu? Zijn ijsjes overal en altijd even koud? Hoe word je rijk?

Wat gebeurt er als een klas de saaie sommen mag vervangen door rekenlessen die met hun eigen leven te maken hebben? Groep zeven van de Rover Hoepsikaschool komt in opstand tegen hun saaie rekenboek. De klas sluit een contract met hun juf en meester: dit jaar gaan ze rekenen met vragen die belangrijk zijn voor hun leven. Iedereen één vraag. Elke week één vraag. Die nieuwe rekenlessen zullen alles veranderen.

Letterkoning Edward van de Vendel en getallenkeizerin Ionica Smeets schreven samen dit boek, en meester-illustrator Floor de Goede tekende de kinderen tot leven. Vanaf 10 jaar.

Nieuwezijds B.V. Uitgeverij

EAN 9789057125188

